

**Biblioteca de Catalunya
Secció de Manuscrits**

**Fons familiar de Joan Salvat-Papasseit
Inventari**

Mss. 2607-2608

**Barcelona
2004**

SUMARI

INTRODUCCIÓ.....	2
1. CORRESPONDÈNCIA DE JOAN SALVAT PAPASSEIT	
Ms. 2607.....	4
Ms. 2608.....	4
2. DOCUMENTACIÓ FAMILIAR (Miquel Salvat-Papasseit, Teresa Cardó, David Salvat Cardó, Judith Salvat Cardó, Elvira Papasseit)	
/1 Documentació civil relativa a membres de la família Salvat Papasseit. 1920-1946.....	4
/2 Documentació relacionada amb els viatges i la instal·lació de la família Salvat Papasseit a Cuba. 1937-1947.....	5
/3 Documentació relacionada amb la mort d'Elvira Papasseit. 1951.....	6
/4 Correspondència familiar. 1940-1955.....	6
/5 Documentació i correspondència relacionades amb el comitè de recaptació de diners en defensa de la República. 1937-1939.....	7
3. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA.....	9
4. ÍNDEX DE FOTOGRAFIES I POSTALS [ordenat per membres de la família].....	11

INTRODUCCIÓ

Conegut sobretot com a poeta, Joan Salvat-Papasseit (Barcelona, 1894-1924) és autor també d'articles, de manifestos, i d'altres proses de caire polític i social. La seva obra és marcada per l'inconformisme, l'idealisme i l'ombra d'una mort precoç. La seva ideologia fluctuant entre l'anarquisme, el socialisme i el seu catalanisme personal queda patent en les revistes de tipus esporàdic on publicà les seves proses polítiques i literàries, com és el cas de "Proa". El 1918 publicà *Humo de fàbrica*, on sota el pseudònim de Màxim Gorki, recull la majoria dels seus articles revolucionaris escrits en castellà.

Els seus poemes amb influències avantguardistes però també tradicionals evolucionen des de *Poemes en ondes hertzianes* (1919) passant per *La gesta dels Estels* (1922) i culminant amb l'entusiasme vital del poeta a *El poema de la rosa als llavis* (1923). A partir del moment en què es dedica plenament a la poesia fou un escriptor totalment en català.

La infància de Joan Salvat-Papasseit està marcada per la mort del seu pare, quan tenia només set anys; és acollit per una institució de beneficència anomenada Asil Naval on li proporcionen allotjament i educació fins als tretze anys. Poc després, comença a treballar amb el seu germà en una llibreria; Salvat manifesta des de ben jove un gran interès per la literatura, i comença a freqüentar l'ambient de les tertúlies literàries i polítiques.

Durant la dictadura de Primo de Rivera el germà de l'escriptor, Miquel Salvat-Papasseit, emigrà a l'Havana on, continuant amb la professió que havia exercit amb el seu germà Joan a Barcelona, fundà la llibreria i editorial La Moderna Poesía. La seva estada a Cuba, les relacions comercials mantingudes amb la Península i la relació entre ell i la resta de la família que queden reflectides en la correspondència familiar són una mostra de l'exili català-cubà dels anys vint, trenta i quaranta del segle XX.

El fons familiar Salvat-Papasseit

A l'inici de la dècada dels anys 80, ingressaren a la Biblioteca de Catalunya dos lots de documentació personal relativa a Joan Salvat-Papasseit, procedents dels donatius srealitzats per Tomàs Garcés i els hereus de Lluís Plandiura. Es tracta de correspondència del poeta a les seves filles (**Ms. 2607**) i a Lluís Plandiura (**Ms. 2608**).

Posteriorment, durant el primer trimestre de l'any 2003, ingressen a la Biblioteca de Catalunya un lot de documents familiars procedents de la seva família a l'Havana. Els documents pertanyien al germà del poeta, Miquel Salvat-Papasseit (1920-1947) i la seva adquisició ha estat possible gràcies a la seva filla, Lorelai Salvat. Tenint en compte les dates de producció dels documents que integren el fons Salvat-Papasseit, no presenten interès per a l'estudi de l'obra de Joan, l'escriptor, ja que en la seva pràctica totalitat són posteriors a la seva mort (1924). Ara bé, tenen interès per a conèixer la situació de la família del poeta i, d'una manera més general dels emigrats catalans a Cuba durant la primera meitat del segle XX.

Dins d'aquest fons hi ha documents i correspondència relatius a l'ajut de la República emprès pels catalans a l'estranger que poden resultar d'interès: estan relacionats amb el Comitè Iberoamericano para la defensa de la República i consten d'una vintena de cartes escrites i rebudes per Miquel Salvat-Papasseit, que en formà part a l'ambaixada espanyola a París, així com alguna documentació comptable. Aquesta documentació pot completar la que conserva la Biblioteca de Catalunya sobre la Guerra Civil.

Destaca també la col·lecció de fotografies de Joan Salvat-Papasseit adolescent, en fotos d'estudi i de família, i d'altres membres de la família.

La Biblioteca de la Universitat de Barcelona adquirí recentment un altra lot important de documentació familiar de Salvat Papasseit.

1. CORRESPONDÈNCIA DE JOAN SALVAT-PAPASSEIT

Ms. 2607

JOAN SALVAT-PAPASSEIT, Cartes, targetes postals i telegrams a Lluís Plandiura; inclou dos poemes i un retall de diari. F. 41-42, Carta de Xavier Nogués amb un dibuix. 38 documents. 1921-1924.

43 f., diverses mesures. Enq. BC.

Procedència: Donatiu dels hereus de Lluís Plandiura.

Bibl.: A-J. Soberanas, *Epistolari de Joan Salvat-Papasseit*. Barcelona: Edicions 62, 1984.

Ms. 2608

JOAN SALVAT-PAPASSEIT, Targetes postals a les seves filles, Salomé i Núria; f. 42, postal a Carme Eleuterio; f. 43, postal de Salomé Papasseit a la seva mare. 43 postals. 1920-1922.

43 f., 105 x 145 mm. Enq. BC.

Procedència: Donatiu de Tomàs Garcès.

Bibl.: ed. J. Salvat-Papasseit, *Postals a les filles*, a cura d'Amadeu-J. Soberanas i Lleó, Barcelona: La Magrana, 1986.

2. DOCUMENTACIÓ FAMILIAR (Miquel Salvat-Papasseit, Teresa Cardó, David Salvat Cardó, Judith Salvat Cardó, Elvira Papasseit)

/1 Documentació civil relativa a membres de la família Salvat Papasseit. 1920-1946.

1.Partida de bateig de Teresa Cardó, establerta amb motiu del seu matrimoni amb Miquel Salvat Papasseit el 7 de juliol de 1920; signada per Pablo Brunel, pvre. Còpia. Barcelona, 16 de juny de 1920.

2.Cèdula personal de Miquel Salvat Papasseit. Barcelona, 30 de juliol de 1923.

3.Partida de naixement de David Salvat Cardó, nat el 19 de novembre de 1922. Còpia. Barcelona, 7 d'abril de 1924; amb un segell d'autenticació del consolat espanyol a l'Havana de 21 d'agost de 1974 .

4. Certificat de penals a favor de Miquel Salvat Papasseit, expedit amb motiu del seu viatge a Cuba. Barcelona, 19 d'abril de 1924.

5. Partida de naixement de Judith Salvat Cardó. Còpia, signada per Oscar Pina, jutge municipal. L'Havana, 13 de setembre de 1935.

6. Partida de naixement de Judith Salvat Cardó. Còpia, signada per Alberto Morales, jutge municipal. L'Havana, 16 de maig de 1946.

7. Asociación de dependientes de Comercio. Carnet de dependient de comerç de Miquel Salvat Papasseit. L'Havana, 21 de maig de 1942.

8. Dr. V. Suárez Tura. Certificat mèdic d'Elvira Papasseit. Barcelona, 21 d'octubre de 1946.

/2 Documentació relacionada amb els viatges i la instal·lació de la família Salvat Papasseit a Cuba. 1937-1947.

9. Poder i autorització notarial establerts a instància de Miquel Salvat Papasseit en què s'autoritza que la seva filla, Judith Salvat Cardó, viatgi amb Elvira Papasseit a Cuba; signat per Elio Rosselló, notari. Còpia notarial. L'Havana, 14 d'abril de 1937.

10-11. Acta jurada establerta a instància de Miquel Salvat Papasseit en que l'autoritza el viatge de la seva mare, Elvira Papasseit Orovitch, a l'Havana; signada per Juan Manuel Alfonso y Peña, notari. Còpia notarial i còpia simple. L'Havana, 5 de febrer de 1940.

12. MINISTERIO DE HACIENDA DE CUBA, DEPARTAMENTO DE IMMIGRACIÓN. Autorització d'entrada a l'Havana a favor d'Elvira Papasseit com a turista i al seu nebot David Salvat Cardó com a immigrant; signada per Armando Barba Pérez, director general d'immigració. L'Havana, 21 de maig de 1946.

13. MIQUEL SALVAT PAPASSEIT. Carta a Armando Barba Pérez, director general d'Immigració, en què es demana que sigui revalidat el dipòsit de 500 \$ realitzat amb motiu de la prevista entrada a Cuba d'Elvira Papasseit i David Salvat Cardó, que finalment no es dugué a terme en el calendari establert. Còpia. L'Havana, 9 d'octubre de 1947.

14. COMPAÑÍA TRASATLÁNTICA GARCÍA & DÍAZ. Rebut a favor de Miquel Salvat Papasseit del pagament del bitllet d'Espanya a l'Havana de David Salvat Cardó. Madrid, 14 d'octubre de 1947.

15. Estación sanitaria del Puerto de Cádiz. Certificat mèdic a favor d'Elvira Papasseit. Cadis, 28 d'octubre de 1947.

/3 Documentació relacionada amb la mort d'Elvira Papasseit. 1951.

16. Sociedad de Beneficencia de Naturales de Cataluña. Rebut a favor de Miquel Salvat pel donatiu de 50 \$ amb motiu de l'enterrament de la seva mare, Elvira Papasseit. l'Havana, 30 de juny de 1951.

17-22. Sis telegrames i cartes rebuts per la família Salvat amb motiu del traspàs d'Elvira Papasseit. 1951.

17. Ulpiano. Telegrama. Santa Clara, 9 de juliol de 1951.

18. Óscar Díaz. Carta. Cárdenas, 7 de juliol de 1951.

19. López Rendueles i sra. Telegrama. Santiago de Cuba, 4 de juliol de 1951.

20. Sociedad de Beneficencia de naturales de Cataluña. Carta; signada per Josep Tous Amill i Josep Ma. Labraña Oriol. En català. L'Havana, 3 de juliol de 1951.

21. Rosa Ruiz Montero. Telegrama. Cienfuegos, 4 de juliol de 1951.

22. César Rodríguez. Carta. L'Havana, 2 de juliol de 1951.

23-28. Miquel Salvat Papasseit. Sis cartes enviades relacionades amb el traspàs de la seva mare. En català i en castellà. Còpies. 1951.

23. A Juan Cuyàs. 18 de juny de 1951.

24. A Cinto (cosí seu). 11 de juliol de 1951.

25-26. A Elvira Partagàs. 24 de maig-10 de juliol de 1951.

27. A Helena Maragall. 10 de juliol de 1951.

28. A José González. 11 de juliol de 1951.

29. José González. Carta a Miquel Salvat Papasseit; amb un afegitó de la seva dona, Lluïsa. 10 de juliol de 1951.

/4 Correspondència familiar. 1940-1955.

30-32. Miquel Salvat Papasseit. Tres cartes a Helena Maragall sobre la possibilitat de traslladar a seva mare a Cuba i sobre la seva instal·lació finals en dit país. En castellà i en català. Còpia. L'Havana, 1 de febrer de 1940, 25 de gener-23 de desembre de 1947.

33-37. Miquel Salvat Papasseit. Cinc cartes a Cinto, cosí seu, i a la seva família, formada per la seva dona Enriqueta, i les seves filles Trini i Adela; en una d'elles parla del naixement de la seva darrera filla, Lorelei Salvat Vega. En català. Còpia. 29 de setembre de 1951-12 de juliol de 1953-3 de gener de 1954-5 de juliol de 1954-26 de juny de 1955.

/5 Documentació i correspondència relacionades amb el comitè de recaptació de diners en defensa de la República. 1937-1939

38. MIQUEL SALVAT PAPASSEIT. Carta al Comité Iberoamericano para la Defensa de la República Española relativa a unes publicacions. Còpia. L'Havana, 29 de juliol de 1937.

39-43. COMITÉ IBERO-AMERICANO PARA LA DEFENSA DE LA REPÚBLICA ESPAÑOLA EN PARÍS. Cinc cartes a Miquel Salvat, encarregat del Comité a Cuba; signades per Félix Pita Rodríguez. París, 21 d'octubre-10 de desembre-22 de desembre de 1937, 25 d'abril-23 de desembre de 1938.

44. [MIQUEL SALVAT PAPASSEIT]. Carta a Félix Pita Rodríguez. Còpia. L'Havana, 21 de gener de 1938.

45-46. EMBAJADA DE ESPAÑA EN PARÍS. Dues cartes adreçades a Miquel Salvat relacionades amb els diners recaptats per ajudar a la República Española; signades respectivament per Angel Ossorio i Marcelino Pascua, ambaixadors. París, 26 d'octubre de 1937-16 de febrer de 1939.

47. COMITÉ PRO-ESPAÑA REPUBLICANA. Circular invitant a fer una aportació de diners per ajudar a la República; signat per Manuel Muñiz i Miquel Salvat Papasseit. Exemplar complimentat per José Alonso. [s.d.].

48. ALBERTO SÁNCHEZ VELOSO. Carta a Manuel Muñiz i Miquel Salvat Papasseit relativa al diner tramès a l'Ambaixada d'Espanya a París. L'Havana, 4 de març de 1937.

49. MIQUEL SALVAT PAPASSEIT. Carta a Marcelino Pascua, ambaixador d'Espanya a París, relativa al diner recaptat per a la República. Còpia. L'Havana, 23 de maig de 1938.

50. *Voz de Madrid. Semanario de Ayuda a la Democracia española.* Carta a Miquel Salvat Papasseit (esmentat com Salvador Papasseit) que inclou una relació dels diners relatius a publicacions trameses. París, 13 de març de 1939.

51-53. NATIONAL CITY BANK OF NEW YORK. SUCURSAL DE L'HAVANA. Resguard pels diners enviats a Ángel Ossorio y Gallardo. Adjunta còpia de carta de Miquel Salvat Papasseit a Ángel Ossorio, ambaixador d'Espanya, de gener de 1938, i llistats amb el detall de la col·lecta a favor del govern del Front Popular espanyol el mes de novembre de 1937. L'Havana, 1 de maig de 1938.

54-56. NATIONAL CITY BANK OF NEW YORK. SUCURSAL DE L'HAVANA. Resguard a favor de Miquel Salvat Papasseit pels diners enviats a Marcelino Pascua. Adjunta dues còpies de cartes de Miquel Salvat Papasseit a Marcelino Pascua i Félix Pita Rodríguez de 6 de febrer de 1939. L'Havana, 2 de març de 1939.

57. NATIONAL CITY BANK OF NEW YORK. SUCURSAL DE L'HAVANA. Resguard a favor de Cultural S.A. pels diners enviats a Etienne Chauvain. 5 d'abril de 1939.

58. OFFICE OF THE RT. HON. D. LLOYD GEORGE. Carta a Miquel Salvat Papasseit en què es fa un acús de diner rebut. Londres, 3 de novembre de 1937.

58 documents ; diverses mesures.

Procedència: Lorelei Salvat, filla de Miquel Salvat Papasseit.

3. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

- 1.** Fotografia d'Elvira Papasseit, mare del poeta, aguantant en braços a en Miquel Salvat-Papasseit, germà d'en Joan, quan tenia 18 dies. 1899.
12,5x8 cm
- 2.** Fotografia de Joan Salvat-Papasseit, quan era jove. 1917
14,3x9,5 cm
- 3.** Fotografia dels germans Joan i Miquel Salvat-Papasseit en un banc del parc: en Joan, adolescent, amb vestit elegant. [s.d.]
24x15 cm
- 4.** Fotografia de Joan Salvat-Papasseit amb vestit elegant i corbata als afores de la ciutat. [s.d.]
8,5x5,8 cm
- 5.** Fotografia de Joan Salvat-Papasseit al sanatori, afligit per la malaltia que va acabar amb la seva vida. (Deu ser una de les últimes fotografies d'en Joan en vida, o fins i tot la darrera). [s.d.]
8,7x5,8 cm
- 6.** Fotografia de Joan Salvat-Papasseit, adolescent, quan començava a interessar-se per la pintura. [s.d.]
14,1x9 cm
- 7.** Fotografia de Joan Salvat-Papasseit, d'adolescent, envoltat d'amics relacionats amb la pintura, amb Josep Obiols. [s.d.]
9x12,6 cm
- 8.** Fotografia dels germans Joan i Miquel Salvat-Papasseit a l'oficina de la llibreria, amb un grup de col·laboradors. [s.d.]
20,6x25,5 cm
- 9.** Fotografia de Miquel Salvat-Papasseit als magatzems de l'editorial, amb un grup de treballadors i amics. Amb una dedicatòria ms. d'en Miquel a la seva mare. [s.d.]
20,2x25 cm
- 10.** Fotografia presa al carrer on estava la Llibreria Nacional Catalana, propietat dels germans Joan i Miquel Salvat-Papasseit. [s.d.]
13,5x8,6 cm
- 11.** Fotografia de Salomé Salvat, filla de Joan Salvat-Papasseit, abans de posar-se malalta. [s.d.]
16x10,5 cm

- 12.** Fotografia de Salomé Salvat a l'entrada de casa seva, poc abans de posar-se malalta. [s.d.]
14,6x9,2 cm
- 13.** Dues fotografies de Salomé Salvat al camp. (Una, dedicada pel seu oncle Miquel al març de 1936). [ca. 1936]
13,8x9 cm
Duplicades.
- 14.** Fotografia petita de Salomé Salvat a la barana del sanatori on estava internada. (Dedicada i signada per ella, però sense l'estrelleta que dibuixava abans d'emmalaltir, març de 1940). [ca. 1940]
7x4,5 cm
- 15.** Fotografia de Salomé Salvat al sanatori, del març de 1940. [1940]
13,5x8,5 cm
- 16.** Fotografia de Núria Salvat, filla de Joan Salvat-Papasseit. (única fotografia conservada de l'infant, que va morir quan encara era un bebè. El seu pare li va escriure un conte infantil). [s.d.]
13,5x8,5 cm
- 17-19.** Tres fotografies d'Elvira Papasseit, mare del poeta, poc abans de la seva mort.
- 17.** Amb el seu nét Miquel i la seva nora Rosaura. [s.d.]
12,8x17,8 cm
- 18.** Amb les seves nétes Dania i Rosaura. [s.d.]
9x13,5 cm
- 19.** Amb els seus quatre néts Rosanna, Judith, David i Dania. [s.d.]
12,8x17,8 cm
- 20.** Fotografia de Miquel Salvat-Papasseit, amb vestit elegant, assegut en una gran butaca. [s.d.]
8,4x5,5 cm
- 21.** Fotografia de Miquel Salvat-Papasseit, curiosament retratat sense ulleres. [s.d.]
6,6x4,4 cm
- 22.** Miquel Salvat-Papasseit, Targeta postal a Joan Salvat-Papasseit (en la qual expressa preocupació per la seva mare). València, 23 d'abril de [1924?]
9x14 cm
- 23.** Fotografia de Teresa Cardó, cunyada de Joan Salvat-Papasseit, poc abans de la seva mort, amb els seus fills Judith i David. [s.d.]
4x9 cm

- 24.** Fotografia de David Salvat, el nebot gran de Joan Salvat-Papasseit, quan era molt petit. [s.d.]
14x9 cm
- 25.** Fotografia de Judith Salvat, la neboda gran de Joan Salvat-Papasseit. [s.d.]
13,6x8,6 cm
- 26.** Fotografia de Judith Salvat, la neboda gran de Joan Salvat-Papasseit, quan tenia uns mesos. [s.d.]
9,4x13,8 cm
- 27.** Fotografia dels germans David i Judith Salvat, nebots de Joan Salvat-Papasseit. [s.d.]
14,8x9,7 cm
- 28.** Fotografia de Judith Salvat, quan era jove, abans de marxar a Cuba. [s.d.]
3,9x3,2 cm
- 29.** Fotografia de Judith Salvat, filla de Miquel Salvat-Papasseit, quan es gestionava el seu exili a Cuba. [s.d.]
4,4x3,5 cm
- 30.** Fotografia dels germans Judith i David Salvat, nebots de Joan Salvat-Papasseit, quan eren petits. [s.d.]
14x9 cm
- 31.** Fotografia dels germans Judith i David Salvat, adolescents. [s.d.]
14x9 cm
- 32.** Fotografia de Judith Salvat, vestida de ballarina, quan va marxar a Cuba per trobar-se amb el seu pare, Miquel Salvat-Papasseit. [s.d.]
25,3x19,3 cm

Índex de fotografies i postals [ordenat per membres de la família]:

- Fotos d'en Joan: 2, 4, 5, 6, 7.
- Fotos dels fills d'en Joan: 11, 12, 13, 14, 15, 16.
- Foto del seu germà Miquel: 9, 18, 19.
- Fotos dels germans Joan i Miquel: 3, 8.
- Fotos de la dona i dels fills del seu germà Miquel: 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.
- Fotos de la mare de Joan i Miquel amb la família: 1, 17-19.
- Altres: 10 (Llibreria Nacional Catalana), 22 (postal).